

ALEGERI EUROPENE IN ROMANIA

O simulare a distribuției mandatelor de europarlamentar

Trei metode de reprezentare proporțională.....	4
Cum am făcut simularea?	11
Cazul 1. Metoda celor mai mari resturi (Hamilton).....	15
Cazul 2. Metoda Hondt (cea inclusă în legea actuală).....	19
Cazul 3. Metoda proporțională mixtă	22
Concluzii despre cele trei modele	25
Participare și reprezentare pe dimensiunea rural/urban	31
Alegerile europene – un examen pentru clasa politică	36

STIRE: Parlamentul European (PE) îi primește oficial pe noii deputați europeni din partea României și Bulgariei. Cei 35 de români și cei 18 bulgari au devenit membri ai PE la 1 ianuarie, o dată cu aderarea la UE. Ei au fost numiți de Parlamentele de la București și Sofia, iar mandatele lor se vor încheia după organizarea alegerilor europene. Aceste alegeri sunt programate, în România, pe data de 13 mai. Primirea oficială a parlamentarilor români are loc la Strasbourg, unul din orașele unde au loc plenarele PE, alături de Bruxelles. Momentul va fi precedat de înălțarea steagurilor României și Bulgariei. România a avut dreptul la 35 de observatori în Parlamentul European din 26 septembrie 2005. Cu mici excepții, partidele au păstrat aceleași persoane pentru noul mandat. Numărul total al parlamentarilor europeni a ajuns la 785. După următoarele alegeri europene din 2009, numărul deputaților va scădea la 736, dintre care 33 din România și 17 din Bulgaria.

În condițiile în care scena politică românească continuă în aceeași paradigmă conflictuală din ultimii ani și în contextul dificultăților politice generate de distribuția politică rezultată în urma alegerilor din 2004, alegerile europene care vor avea loc în primăvara acestui an pot reprezenta un moment de referință. Ele pot da răspunsuri importante la multe din întrebările politicii actuale și, din această perspectivă, analizarea lor încă de pe acum reprezintă un demers plin de potențial. Ne-am concentrat analiza pe efectul concret al alegerilor și mai puțin pe modul în care se va ajunge la acest efect (campanii de comunicare, dispute politice, teme abordate, liste de candidați etc). Prin urmare, am încercat să vedem care ar putea fi rezultatul final al acestor alegeri și modul în care ele pot sau nu să modifice actuala distribuție politică din România. Ipoteza de la care plecăm este aceea că distribuția de vot de la aceste alegeri nu ar fi mult diferită de cea de la eventuale alegeri generale interne.

Studiul de față reprezintă o simulare a distribuției mandatelor de europarlamentar ce revin României în urma dobândirii calității de membru al Uniunii Europene. Demersul propus de Institutul PRO nu are pretenția unei profeții. El este mai degrabă un exercițiu cu valențe teoretice a cărui valoare anticipativă este limitată, cel puțin pentru că rezultatele prezentate sunt expresia unei stări de fapt ipotetice definite de intenția de vot a populației valabilă la un moment dat. Atribuirea mandatelor parlamentare s-a făcut în urma unei transformări în locuri nu a voturilor, ci a opțiunilor electorale posibile, așa cum au fost ele exprimate de participanții la sondajele de opinie realizate de compania **Data Media în toamna anului 2006**.

Având în vedere opțiunea, la nivelul UE, pentru sistemul de reprezentare proporțională, în realizarea acestei simulări au fost luate în considerare trei metode de distribuire a mandatelor specifice acestui tip de sistem electoral. Este vorba despre o metodă prin coeficient - Hamilton – propusă ca inițiativă legislativă de către Guvern, o metodă prin divizori - Hondt - ce se regăsește în proiectul de lege care a trecut de dezbaterile parlamentare și a fost promulgat, precum și o formulă ce îmbină coeficientul simplu, ca prim pas în alocarea mandatelor, cu seria de divizori specifică metodei Hondt, ca tehnică de distribuire a resturilor electorale.

Ținând cont de realitatea politică autohtonă și de dinamica scenei politice după mai bine de doi ani de la ultimul examen electoral, un astfel de demers poate fi privit ca un *preview* al alegerilor ce vor avea loc în 2007. El reflectă avantajele și dezavantajele pe care diferitele tipuri de scrutin proporțional le au asupra reprezentării partidelor politice.

Trei metode de reprezentare proporțională

Confirmarea de către Comisia Europeană a datei de 1 ianuarie 2007 ca moment de aderare a României la UE constituie un punct de cotitură în ceea ce privește discursul entuziast pro-european al autorităților de la București. Deși mesajul oficialilor români a rămas în continuare cantonat pe aceleași coordonate, fiind centrat pe asumarea meritelor și sublinierea caracterului progresist al pasului pe care România îl face, pentru prima dată, după 26 septembrie, tonul devine mai temperat. Certitudinea în privința aderării (cu sau fără clauze de salvagardare sectoriale) a făcut ca actorii politici, în primul rând cei aflați la guvernare, să fie mult mai precauți atunci când au abordat acest subiect. Experiența celorlalte țări, care au dobândit statutul de membru în urma valurilor anterioare de extindere, demonstrează faptul că impactul imediat al aderării nu va fi unul exclusiv sau preponderent pozitiv, cel puțin în primă instanță.

DECLARAȚII RECENTE PE SCENA POLITICĂ

„Orice amăgire, ca odată intrați în UE vine bunăstarea singură, nu poate fi decât o gravă eroare. Noi trebuie să ne obișnuim în a trăi într-un mediu care ne cere continuu performanța. Sigur o performanță care trebuie împinsă până la nivelul suportabilității de către populație.” (...) „În acea noapte (31 decembrie 2006, n.a.) vom petrece doar cu gândul că am intrat într-o zonă în care avem perspectiva prosperității, dar nu o avem încă. Pentru că prosperitatea nu se dă gratis, se dă cu muncă, cu efort, cu o justiție puternică, cu un mediu de afaceri neafectat de influențe, cu o agricultură pusă la punct, cu performanțe în toate zonele sociale și economice” - **Traian Băsescu**, 26.09.2006

"Lumea se întrebă «Bun, intră România și Bulgaria în Uniunea Europeană în 2007, dar cum or să performeze aceste țări? Vor reprezenta o povară sau o valoare adăugată Europei?»" – afirmația aparține președintelui **Mircea Geoană** care s-a

declarat îngrijorat de faptul că România ar putea să nu facă față cerințelor UE, apreciind că în decembrie 2007 populația va considera că o duce mai rău decât în ianuarie, același an. (24.11.2006)

"Dacă nu facem proiecte ca să atragem mai mult de un miliard de euro, suma pe care o dăm noi, o să ajungem în situația ridicolă ca o țară săracă să finanțeze economia Europei. Este obligatoriu să aducem în țară mai mult de un miliard de euro pentru a deveni profitabili" – **Teodor Meleșcanu**, 18.11.2006.

"Dacă vom continua investițiile majore în transport, infrastructura feroviară și rutieră, educație, sănătate, agricultură și dezvoltare rurală, România are într-adevăr șansa unei recuperări rapide a decalajelor care ne separă de celelalte țări ale Europei" – **Călin Popescu Tăriceanu**, 15.11.2006

De aceea, în discursurile publice mesajele care avertizează asupra perioadei dificile care urmează, asupra efectelor mai puțin dorite pe care integrarea pe piața unică le are sau cele privind eforturile pe care populația și guvernarea trebuie să le facă pentru a reduce decalajele existente între România și celelalte state membre sunt tot mai prezente. În condițiile în care gradul de cunoaștere de către populație a problematicii europene este relativ redus¹, iar nivelul de așteptare pentru perioada post-aderare este destul de ridicat² (chiar dacă și procentul pesimiștilor este în creștere), intenția guvernanților de a evita

¹ Conform sondajului Data Media realizat în perioada 17 – 22 noiembrie 2006, majoritatea absolută a celor chestionați (53.9%) consideră că nu prea sunt informați în legătură cu aderarea României la UE, în vreme ce 36.9% se percep ca fiind destul de informați în legătură cu acest proces. Procentul celor situați la extreme este relativ mic: 6.8% - deloc informat și 2% - informat. Diferența până la 100% este reprezentată de cei care nu știu/nu răspund.

² Conform aceluiași sondaj, 38.8% dintre respondenți consideră că, după aderare, viața lor se va schimba în bine, 26.1% dintre cei chestionați cred că viața lor se va schimba în rău, iar 29.5% dintre aceștia cred că va rămâne la fel; diferența până la 100% este reprezentată de cei care nu știu/nu răspund.

instalarea unei disonanțe cognitive generale, cu efecte în planul susținerii electorale, este evidentă.

Pe un astfel de background, dominat de lipsa de informare și de o părere mai degrabă idilică asupra UE, electoratul este chemat ca, în mai 2007, să îi desemneze pe cei 35 de reprezentanți români în Parlamentul European. Menționăm că acest număr, de 35, se aplică doar pentru alegerile din 2007, în 2009 România având repartizat un număr de 33 de europarlamentari.

Dacă principiul general pe baza căruia vor fi aleși europarlamentarii este cunoscut, acesta fiind unitar la nivelul UE (reprezentarea proporțională), formula concretă de transformare a voturilor în mandate (tipul de scrutin) și modul de organizare al circumscripțiilor electorale reprezintă încă o necunoscută. Deși comisia parlamentară specială însărcinată cu elaborarea Codului electoral³ pare a fi ajuns la un acord în această privință, proiectul de lege nu a avut un traseu ușor. El a fost respins de Senat, adoptat cu modificări de Camera Deputaților și, ulterior, promulgat de președinte la mijlocul lunii ianuarie 2007. Toate acestea, pe fondul unei dezbateri publice aproape inexistente. Astfel, în afara tipului de sistem electoral adoptat și de informațiile generale vehiculate în presă – **scrutin de liste închise, circumscripție națională unică, prag electoral de 5% indiferent de natura actorului electoral (partide, alianțe politice/electorale, organizații ale cetățenilor aparținând minorităților naționale)** – alte date, cum ar fi tehnica (metoda proporțională) de transformare a voturilor în locuri, sunt destul de puțin sau chiar deloc prezentate publicului larg. Chiar dacă își propun să reflecte la nivelul adunărilor și a forurilor decizionale opțiunile electorale ale populației cu o cât mai mare fidelitate,

³ Numele complet: *Comisia comună a camerei Deputaților și Senatului pentru elaborarea propunerii legislative privind alegerea Camerei Deputaților și a Senatului, a Președintelui României, alegerile autorităților administrației publice locale, finanțarea campaniilor electorale și alegerea europarlamentarilor*

diferitele metode proporționale generează, în funcție de specificul sistemului socio-politic în care acționează, deviații de la proporționalitate. Unele formule electorale avantajează partidele mari, favorizând o suprareprezentare a acestora, în timp ce altele, dimpotrivă, sunt favorabile partidelor mici. Din acest punct de vedere, proiectul de lege aflat la Senat contrastează cu o altă propunere legislativă venită din direcția Executivului. Astfel, în urma cooperării dintre Guvern și Autoritatea Electorală Permanentă⁴ a rezultat una dintre primele inițiative legislative în acest domeniu.

Proiectul de lege prevedea ca cei 35 de europarlamentari să fie aleși pe baza sistemului electoral de reprezentare proporțională, metoda celor mai puternice resturi, cu scrutin de liste închise, în cadrul unei circumscripții naționale unice.

Opțiunea pentru o unică circumscripție, cu magnitudine maximă, precum și tipul de scrutin ales fac ca gradul de disproporționalitate electorală să înregistreze cote scăzute. Cel mai important factor perturbator în acest sens este pragul electoral de 5%. Impunerea unei astfel de condiții pentru a accede în forul legislativ european pare a fi, în acest caz, doar o perpetuare inerțială a instrumentului folosit în cazul alegerilor parlamentare naționale. Inițiatorul proiectului de lege nu a oferit o explicație privind necesitatea sau oportunitatea introducerii unui prag electoral. O dezbatere publică în acest sens ar fi fost cu atât mai necesară în condițiile în care pragul electoral nu constituie numai o problemă de tehnică legislativă. El este o măsură care determină o mare parte a caracteristicilor sistemului politic atât direct (prin eliminarea competitorilor care nu reușesc să îndeplinească limitele trasate de acesta), cât și indirect (mărind

⁴ „... pe lângă MIE s-a constituit un grup interministerial de lucru, care a cuprins specialiști din MIE, MAI, MJ, MAE și AEP”, se precizează în nota de fundamentare a proiectului de lege. Atât nota de fundamentare, cât și proiectul de lege sunt disponibile pe www.mie.ro/index.php?p=140

ponderea partidelor parlamentare și implicit numărul lor de mandate prin procesul de redistribuire). Importanța lui așadar este una care se resimte la nivelul întregului spațiu public, pentru că presupune nereprezentarea unui număr de opțiuni politice. Pragul electoral este, alături de procedura alegerilor, o chestiune de interes public. Date fiind efectele acestui tip de scrutin în ceea ce privește transformarea voturilor în locuri, opțiunea pentru o astfel de formulă electorală ar fi dat expresie unei atitudini conservatoare din partea partidelor politice, interesate de menținerea *status-quo*-ului. Intervalul limitat de timp rămas până la data alegerilor face ca dorința fiecărui actor politic de a propune și de a impune un proiect cât mai favorabil, care să îl avantajeze, să fie imposibil de realizat. În schimbul unor discuții și a unor controverse ce se puteau prelungi foarte mult, sub presiunea scadenței electorale, decidentul ar fi putut alege o soluție de compromis: **metoda celor mai puternice resturi, fără prag electoral, adică o transformare cât mai fidelă a voturilor în mandate, astfel încât raportul de forțe dintre actori și proporția electorală să se regăsească și la nivelul reprezentării în PE.** Această metodă, chiar dacă ar fi în spiritul legilor electorale europene, favorizează partidele mici. Deși o discuție despre ce înseamnă un partid mic sau despre criteriile ce definesc un astfel de partid nu își au locul în aceste pagini, trebuie totuși precizat faptul că, în acest context, nu ne referim la relevanța actorilor politici, ci la susținerea lor electorală, la numărul de voturi pe care aceștia le primesc. Chiar dacă nu poate fi exclus cazul unui sistem multipartidist extrem de echilibrat, în care susținerea electorală a partidelor parlamentare să fie apropiată ca valoare astfel încât distincția partide mari/partide mici să fie inoperabilă, partidele mici sunt cele situate în partea inferioară a clasamentului electoral.

Nu asistăm însă doar la proiectarea sistemului național la nivelul alegerilor europene. Fiindcă proiectul de lege aflat la Senat conține diferențe

importante față de textul elaborat de Guvern (din perspectiva simulării întreprinse).

ASEMĂNĂRI

Pragul electoral de 5% din totalul voturilor valabil exprimate la nivel național pentru partidele politice, organizațiile cetățenilor aparținând minorităților naționale, alianțele politice și cele electorale, precum și organizarea țării într-o singură circumscripție națională constituie prevederi de natură tehnică specifice ambelor proiecte.

DEOSEBIRE

Principala deosebire constă în **formula de atribuire a mandatelor de parlamentar european**. Astfel, textul aflat în dezbatere în Camera superioară propune ca transformarea voturilor în locuri să se realizeze pe baza unei metode prin divizori – Hondt. Acest mod de scrutin, ce favorizează partidele mari, este folosit în cazul alegerilor parlamentare naționale în cea de a doua etapă de atribuire a mandatelor, când resturile electorale și voturile neutilizate la nivel județean se distribuie în cadrul unei singure circumscripții naționale. Deși proiectul de lege prevede determinarea și utilizarea unui coeficient electoral (numărul de voturi necesar pentru obținerea unui loc)⁵, acesta joacă doar rolul unui prag electoral în cazul candidaturilor independente.

O soluție mult mai pragmatică (din perspectiva practicii electorale postcomuniste) aflată la îndemâna legislatorului, cu efecte cel puțin similare în ceea ce privește proporționalitatea sistemului, presupune o adaptare a actualei

⁵ Coeficientul simplu: $Q=V/L$, unde V =numărul total de voturi valabil exprimate și L =numărul de mandate puse în joc

formule electorale utilizate pentru alegerile parlamentare la exigențele unei singure circumscripții naționale. În mod teoretic, aceasta ar fi trebuit să fie și sarcina de facto a comisiei electorale. Este vorba despre o formulă mixtă la nivelul sistemului de reprezentare proporțională ce utilizează în procesul de transformare a voturilor în locuri, atât coeficientul simplu, cât și o metodă prin divizori. Mandatele sunt distribuite în două etape, fără ca aceasta să presupună existența a două tipuri de circumscripții geografice: într-o primă etapă se aplică coeficientul simplu, iar apoi pentru alocarea resturilor electorale, seria de divizori specifică metodei Hondt. Opțiunea pentru o astfel de metodă ar putea fi justificată dacă se ține cont de faptul că ea se acomodează relativ ușor softului folosit până acum în stabilirea rezultatelor alegerilor naționale.

Cum am făcut simularea?

Utilizând datele furnizate de sondajelor de opinie Data Media, realizate în perioada septembrie-noiembrie 2006, propunem în cele ce urmează o simulare a repartiției mandatelor de europarlamentar ce revin României. Configurația politică a celor 35 de mandate a fost determinată prin intermediul celor trei metode enunțate anterior (metoda celor mai puternice resturi, metoda Hondt și, respectiv, scrutinul proporțional cu mai multe niveluri de atribuire a locurilor, adaptat la situația unei singure circumscripții naționale). Folosirea pentru simulare a metodei celor mai puternice resturi permite realizarea unei comparații, din perspectiva posibilelor rezultate, dintre proiectul de lege propus de Executiv și cel elaborat de Legislativ. Cea de a treia metodă pe care am utilizat-o, o combinație între primele două, are menirea de a oferi, cel puțin teoretic, cele mai juste rezultate, tocmai datorită caracterului său combinativ.

Înainte de a vedea care este distribuția ipotetică a locurilor se cuvine a fi făcute câteva precizări de natură metodologică.

PARTICIPAREA LA VOT

În primul rând, sondajul Data Media relevă, contrar tendinței generale evidențiate de majoritatea celorlalte cercetări sociale de acest tip, o participare la vot destul de ridicată: 69.2% dintre respondenți exprimă o preferință electorală. Cu toate acestea, cifra nu este una neobișnuită, ea situându-se în zona celor 70 de procente reprezentate de rata medie de participare (72%) înregistrată la alegerile postcomuniste⁶. De asemenea, practica a arătat că scăderea constantă a

⁶ Participarea la vot pe fiecare din cele cinci momente electorale postcomuniste este următoarea: 1990 – 86.18%; 1992 – 76.28%; 1996 – 76.01%; 2000 – 65.31%; 2004 – 58.51%. Trebuie ținut cont de faptul că și dimensiunea corpului electoral s-a modificat de la

participării electorale în ultimii ani s-a transpus proporțional pentru principalele partide. Altfel spus, în afara unei situații excepționale (care nu este luată în considerare în această simulare), o scădere importantă a participării la vot nu va afecta rezultatele acestui exercițiu, pentru că proporția partidelor va rămâne, în linii mari, aceeași.

SCHIMBAREA ALIANTELOR

Una dintre necunoscutele situației electorale, ce poate afecta relevanța și fidelitatea oricărui calcul de acest tip, este reprezentată de posibilitatea actorilor politici de a face alianțe politice/electorale sau de a le desface pe cele existente. Din această ultimă perspectivă, Alianța D.A. suscită cel mai mare interes deoarece formula în care PNL și PD vor decide să participe în alegeri poate afecta nu doar gradul de reprezentare al celor două partide componente ci și ierarhia electorală în ansamblul său. De asemenea, în condițiile în care PNL și PD vor prezenta o listă comună de candidați, criteriul de distribuire (împărțire) a mandatelor obținute de Alianță devine extrem de important. Natura conflictuală a relațiilor dintre democrați și liberali, precum și afilierea ideologică internațională diferită sunt argumente care susțin o participare electorală individuală. Pe de altă parte, sub umbrela Alianței D.A. atât PNL, cât și PD ar putea obține mai multe voturi și implicit mai multe mandate decât cele care le-ar reveni printr-o participare pe liste separate. În aceste condiții am optat pentru o dublă simulare, deci pentru două situații ipotetice:

1. **menținerea Alianței D.A. ca vehicul electoral, ceea ce face ca numărul formațiunilor politice ce depășește pragul electoral și prin urmare participă la procesul de distribuire a mandatelor să fie cinci.** În acest context, criteriul pe baza căruia cele două partide

16.380.663 cetățeni cu drept de vot (înscriși în listele electorale permanente) în 1990 la 18.449.676 în 2004.

componente își vor redistribui mandatele obținute de Alianță devine un element de negociere ce poate cântări destul de mult la nivelul relațiilor dintre democrați și liberali. Principiul parității este o soluție vehiculată, dar el nu reflectă raportul de forțe real dintre cele două formațiuni. Sondajul Data Media oferă o imagine asupra comportamentului electoral al votanților Alianței D.A., modul în care se distribuie preferințele electoratului „portocaliu” către cele două partide putând fi unul dintre criteriile de împărțire a mandatelor.

2. participarea în alegeri a PNL și a PD ca partide independente, pe liste separate. Ponderea fiecărei formațiuni la nivelul electoratului Alianței (48.6% - PD și 35.7% - PNL) permite obținerea unei ierarhii electorale relative în care șase actori politici reușesc să treacă de bariera celor 5% din voturi la nivel național. Deși o astfel de ipoteză, în care democrații și liberalii ar renunța la capitalul simbolic al Alianței D.A., ar putea conduce la redefinirea situației electorale pentru toate categoriile de votanți (fapt care face ca procentul de voturi obținut de PNL și de PD să fie dificil de estimat) sondajul Data Media oferă o serie de cifre care permite **o apreciere a reprezentării parlamentare ce reflectă actuala ierarhie politică.** Nu trebuie exclusă însă ipoteza în care raporturile de forțe din cadrul Alianței se modifică, fie spre o echilibrare a ponderii electorale a fiecărui partid component, fie chiar spre o (re)inversare a pozițiilor deținute în prezent⁷.

PARTIDELE DE SUB PRAGUL ELECTORAL

Mai trebuie precizat faptul că procente din voturi acordate acelor formațiuni politice care nu reușesc să atingă pragul electoral au fost ignorate. În simularea

⁷ Reamintim faptul că, în urmă cu doi ani liberalii aveau o poziție superioară față de democrați la nivelul Alianței. Raportul de forțe era de 1.3 la 1 în favoarea PNL.

de față, voturile cu care acestea au fost creditate de către electorat se pierd, deși distribuirea lor către celelalte partide situate deasupra pragului poate afecta ierarhia finală. În general, aceste voturi se transformă în mandate pentru partidele mari, dar ele pot crea o diferență și în cazul partidelor mici, situate în partea inferioară a clasamentului electoral, mai ales în caz de egalitate sau în situația unor diferențe reduse, ce nu permit o departajare fără echivoc.

ABSENTA PLD DIN SIMULARE

O ultimă precizare se referă la o limită foarte importantă a acestei simulări. Ea nu ia în calcul decât formațiunile politice existente la finalul anului 2006, ignorând așadar neintenționat Partidul Liberal Democrat, format la începutul acestui an. PLD ar putea candida la alegerile din luna mai, dar măsura în care această formațiune va prelua voturi de la celelalte partide era, la momentul definitivării acestei lucrări, încă neclară. Prin urmare, păstrăm rezerve față de rezultatele prezentate tocmai pentru că apariția PLD modifică ierarhiile. **Analiza noastră ia în calcul compararea metodelor de distribuție a voturilor și nu neapărat stabilirea unei ierarhii finale.** Prin urmare, în momentul în care vor exista date publice legate de procentele câștigate de această formațiune, calculele se pot adapta cu ușurință și pot relua simularea.

Cazul 1. Metoda celor mai mari resturi (Hamilton)

Este o metodă proporțională ce utilizează scrutinul de listă și coeficientul simplu. Ea presupune calcularea unui coeficient electoral (Q), ce reprezintă numărul de voturi necesar pentru un loc. Prin împărțirea numărului total de voturi valabil exprimate obținut de fiecare participant (partid) la acest coeficient se determină numărul de locuri la care lista respectivă are dreptul. Acesta este echivalent cu numărul întreg rezultat în urma operației de împărțire. Mandatele nealocate se repartizează actorilor electorali care au obținut cele mai mari resturi în urma operației anterioare, de aplicare a coeficientului.

Această metodă favorizează partidele mici.

Tabel I.1 (variantea în care există Alianța DA)

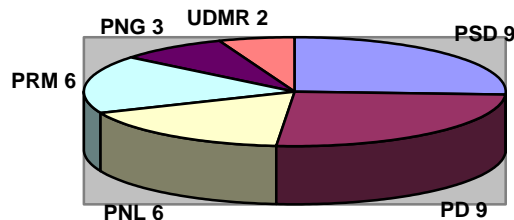
Formațiunea politica	Număr de voturi	Voturi (%)	Număr de mandate	Mandate (%)
Alianța D.A.	5.684.594	45.9	16	45.7
PSD	2.786.566	22.5	8	22.8
PRM	1.808.171	14.6	6	17.1
PNG	941.240	7.6	3	8.5
UDMR	644.006	5.2	2	5.7

Tabel I.2 (variantea candidaturilor separate)

Formațiunea politica	Număr de voturi	Voturi (%)	Număr de mandate	Mandate (%)
PSD	2.789.214	24.2	9	25.7
PD	2.754.637	23.9	9	25.7

PNL	2.028.520	17.6	6	17.1
PRM	1.809.532	15.7	6	17.1
PNG	945.106	8.2	3	8.5
UDMR	645.438	5.6	2	5.7

Distribuție mandate

Distribuirea mandatelor de europarlamentar pe baza metodei celor mai mari resturi confirmă faptul că această formulă electorală de transformare a voturilor în locuri este una dintre cele mai juste. **Datele conținute de Tabelul I.1 indică o deviație de la proporționalitate destul de redusă** (făcând abstracție de efectele pragului electoral), aspect care avantajează partidele mici, ce reușesc astfel să fie reprezentate în forul legislativ. De altfel, acesta este unul dintre motivele pentru care metoda Hamilton este apreciată.

Pe de altă parte, aceeași caracteristică poate constitui în egală măsură și un dezavantaj, atunci când acest mod de scrutin funcționează în sisteme politice în care partidele extremiste reușesc să atragă susținere electorală.

Se constată faptul că Alianța D.A. ar obține aproape jumătate dintre mandatele puse în joc, fiind de asemenea la o distanță destul de mare față de

următorul clasat (fapt evidențiat de însăși ierarhia electorală). Redistribuirea către cele două partide componente a celor 16 fotolii de europarlamentar ridică, așa cum precizăm în paginile anterioare, problema criteriului în baza căruia urmează să se facă această operațiune. De asemenea, trebuie avute în vedere și rezultatele înregistrate de liberali și democrați în cazul unei participări individuale (vezi Tabelul I.2). Astfel, principiul parității aduce ambelor partide câte 8 mandate, ceea ce în mod evident, avantajează PNL, care în situația unei candidaturi independente ar obține 6 locuri. În contrapartidă, acest criteriu creează un deficit de 1 mandat pentru în PD. Nici în situația în care distribuția mandatelor se va face având în vedere susținerea electorală de care se bucură cele două partide la nivelul votanților Alianței democrației nu ar obține mai mulți europarlamentari decât în urma unei candidaturi individuale. Dar nici nu ar pierde, așa cum s-a întâmplat în cazul parității. Astfel, dacă cele 16 locuri se împart proporțional cu preferințele electorale ale votanților Alianței pentru unul dintre cele două partide componente⁸, PD ar putea trimite 9 reprezentanți în PE, iar PNL 7, din nou în avantaj comparativ cu rezultatul obținut printr-o participare pe listă separată.

De asemenea, în situația dată de existența a șase formațiuni politice ce își împart cele 35 de fotolii de europarlamentar (Tabel I.2), PNL și PD ar obține un total de 15 mandate, cu unul mai puțin decât în cazul unei candidaturi comune, sub umbrela Alianței. Acest mandat se regăsește în dreptul PSD, fapt care schimbă ierarhia electorală și îi plasează pe democrați pe același nivel al reprezentativității în forul legislativ european cu social-democrații, ambele

⁸ Din cei 5.684.594 de „votanți portocalii”, 4.792.113, adică 84.3%, ar vota cu unul dintre cele două partide componente în condițiile în care acestea decid să participe în alegeri pe liste separate. Dintre aceștia, conform datelor măsurate în toamna anului 2006, 2.762.713 (57.65%) reprezintă electorat democrat, iar 2.029.400 (42.38%) electorat liberal.

formațiuni intrând fiecare în posesia a 9 locuri⁹. În partea inferioară a clasamentului preferințelor electorale, situația rămâne neschimbată indiferent de formula în care liberalii și democrații decid să se prezinte în alegeri.

⁹ Reamintim faptul că numărul de voturi existent în dreptul PD și al PNL în Tabelul I.2 este rezultatul unei reponderări a susținerii electorale pentru cei doi actori înregistrat exclusiv la nivelul votanților Alianței D.A.

Cazul 2. Metoda Hondt (cea inclusă în legea actuală)

Această metodă presupune o divizare succesivă a numărului de voturi obținut de fiecare actor electoral printr-o serie de numere (1, 2, 3, 4, 5 ...) ce poartă denumirea de divizori. Locurile sunt atribuite listelor care obțin câturile cele mai mari în urma operației de împărțire efectuate (în cazul de față cele mai mari 35 de rezultate).

Tabel II.1

Formațiunea politica	Număr de voturi	Voturi (%)	Număr de mandate	Mandate (%)
Alianța D.A.	5.684.594	45.9	18	51.4
PSD	2.786.566	22.5	8	22.8
PRM	1.808.171	14.6	5	14.2
PNG	941.240	7.6	2	5.7
UDMR	644.006	5.2	2	5.7

Tabel II.2

Formațiunea politica	Număr de voturi	Voturi (%)	Număr de mandate	Mandate (%)
PSD	2.789.214	24.2	9	25.7
PD	2.754.637	23.9	9	25.7
PNL	2.028.520	17.6	6	17.1
PRM	1.809.532	15.7	6	17.1
PNG	945.106	8.2	3	8.5
UDMR	645.438	5.6	2	5.7

O primă observație ce se desprinde din analiza datelor este aceea că, această metodă își confirmă statutul: este favorabilă partidelor mari. Față de situația precedentă (Tabelul I.1), Alianța D.A. obține 18 mandate, beneficiind de o mai bună reprezentare în PE în dauna unui partid mic – PNG, care pierde un loc – și a unui de forță medie – PRM, care de asemenea pierde un mandat. Mai mult, efectele acestei formule electorale sunt de tip majoritarist, în condițiile în care formațiunea ce domină confruntarea electorală beneficiază de o suprareprezentare ce transformă o majoritate relativă de voturi într-o majoritate absolută de locuri. Această metodă aduce cele mai multe beneficii Alianței D.A., care reușește să obțină peste jumătate din cele 35 de mandate puse în joc, victoria sa fiind una categorică. Acest fapt face ca o participare pe liste comune să îi avantajeze atât pe liberali, care obțin, indiferent de criteriul folosit pentru împărțirea celor 18 fotolii de europarlamentar, mai multe mandate¹⁰ decât cele care le revin în urma unei participări pe listă proprie, cât și pe democrați. În cazul acestora din urmă, susținerea electorală de care se bucură la nivelul votanților Alianței le asigură 10 din cele 18 mandate, în timp ce principiul parității le aduce 9 locuri, atâtea câte ar obține și în urma unei participări separate în alegeri.

Creșterea numărului real de partide, în urma unor candidaturi individuale din partea PNL și a PD, creează o situație aparent surprinzătoare, care, la o primă vedere, poate infirma aserțiunea anterioară referitoare la efectele acestei metode în ceea ce privește transformarea voturilor în locuri. Astfel, simularea repartiției mandatelor de europarlamentar oferă în acest caz rezultate identice celor înregistrate în urma aplicării metodei Hamilton (vezi Tabelele I.2 și II.2).

¹⁰ 9 în caz de paritate și 8 atunci când mandate sunt distribuite proporțional cu ponderea electorală în cadrul Alianței

Divizarea electoratului Alianței face ca formațiunea mare (Alianța) să dispară, locul său fiind luat de formațiuni mai mici, care nu pot să profite de caracterul majoritarist al modelului. Performanța electorală a celor două partide scade. Renunțarea la formula parteneriatului anulează distanța foarte mare dintre primele două formațiuni clasate, astfel încât nici unul dintre actorii electorali nu (mai) poate beneficia de statutul de partid dominant. Creșterea numărului de partide care reușesc să depășească pragul celor 5% din totalul voturilor valabil exprimate, la nivel național precum și rezultatele extrem de echilibrate (distanța dintre PSD și PD, primele două formațiuni clasate, este de doar 0.3%, iar între primul și al patrulea partid diferența este de 8 procente) fac ca, în acest caz, metoda Hondt să genereze efecte contrare așteptărilor. Ea devine, în context, favorabilă mai degrabă partidelor mici. Astfel, cu excepția UDMR, toți ceilalți actori electorali obțin mai multe mandate dacă liberalii și democrații participă separat în alegeri.

Cazul 3. Metoda proporțională mixtă

Această formulă mixtă la nivelul sistemului de reprezentare proporțională utilizează în procesul de transformare a voturilor în mandate, atât coeficientul simplu, cât și o metodă cu divizori.

Astfel, într-o primă etapă, fiecărei liste i se atribuie atâtea mandate de câte ori coeficientul electoral se cuprinde în voturile valabil exprimate pentru lista respectivă. Voturile neutilizate, contabilizate ca resturi pentru fiecare listă se împart succesiv la seria de divizori specifică metodei Hondt. Distribuția mandatelor rămase se face pe baza ierarhiei descrescătoare a rezultatelor obținute în urma acestei ultime operațiuni. De fapt, această formulă electorală nu este decât o altă metodă prin coeficient ce folosește pentru atribuirea resturilor electorale un alt criteriu decât cele „clasice”.

Tabel III.1

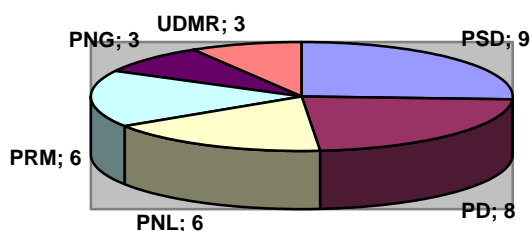
Formațiunea politică	Număr de voturi	Voturi (%)	Număr de mandate	Mandate (%)
Alianța D.A.	5.684.594	45.9	16	45.7
PSD	2.786.566	22.5	9	25.7
PRM	1.808.171	14.6	5	14.2
PNG	941.240	7.6	3	8.5
UDMR	644.006	5.2	2	5.7

Tabel III.2

Formațiunea politică	Număr de voturi	Voturi (%)	Număr de mandate	Mandate (%)
---------------------------------	----------------------------	-------------------	-----------------------------	------------------------

PSD	2.789.214	24.2	9	25.7
PD	2.754.637	23.9	8	22.8
PNL	2.028.520	17.6	6	17.1
PRM	1.809.532	15.7	6	17.1
PNG	945.106	8.2	3	8.5
UDMR	645.438	5.6	3	8.5

Distribuție mandate

Analiza datelor relevă faptul că această metodă oferă rezultate a căror deviație de la proporționalitate este relativ mică. Având în vedere că cea mai mare parte a mandatelor se distribuie în urma aplicării coeficientului electoral, efectele sale în ceea ce privește transformarea voturilor în locuri sunt asemănătoare celor specifice metodei Hamilton. Singura excepție notabilă este cea a PSD, în cazul căruia se înregistrează o ușoară suprareprezentare (în dauna PRM). De altfel, comparativ cu metoda celor mai puternice resturi, aceasta este singura diferență în ceea ce privește repartizarea celor 35 de mandate (PSD câștigă un mandat în detrimentul PRM).

Atunci când numărul real de partide (actorii ce reușesc să obțină reprezentare parlamentară) crește, această formulă electorală tinde să favorizeze, mai mult decât celelalte metode, formațiunile mici (cele situate în partea inferioară a clasamentului electoral). Astfel, în baza aceluiași procent electoral, UDMR obține o mai bună reprezentare (3 locuri) în situația în care transformarea voturilor în mandate se face prin metoda proporțională mixtă, comparativ cu metoda celor mai puternice resturi¹¹ (vezi Tabelul I.2). Suprareprezentarea formațiunii maghiare se produce în detrimentul PD căruia statutul electoral de actor independent îi aduce 8 fotolii de europarlamentar. Numărul de mandate ce revine democrațiilor este identic cu cel obținut în urma unei participări în parteneriat cu liberalii, în condițiile în care cele 16 mandate comune se împart în mod egal. Dacă redistribuția se face proporțional cu ponderea electorală în cadrul Alianței, PD obține 9 locuri, aceasta fiind singura conjunctură favorabilă pentru democrați. Se poate observa și în acest caz că Alianța D.A. beneficiază de o mai bună reprezentare – de un număr mai mare de locuri în PE – (aspect valabil în mod implicit și pentru cele două partide componente), decât suma mandatelor ce revin PNL și PD în urma unor candidaturi independente.

¹¹ Valabil și pentru metoda Hondt

Concluzii despre cele trei modele

Simularea repartizării mandatelor de parlamentar european constituie un indicator relativ al reprezentării formațiunilor politice românești la nivelul PE. Având în vedere faptul că formula concretă de transformare a voturilor în locuri nu a fost încă legiferată, demersul propus în paginile anterioare poate oferi actorilor politici autohtoni o imagine asupra avantajelor și dezavantajelor diferitelor metode de alocare a mandatelor, specifice modului de scrutin proporțional.

În acest sens, se pot extrage următoarele concluzii:

Pentru Alianța D.A. formula electorală cea mai avantajoasă este reprezentată de metoda Hondt. Aceasta îi asigură numărul maxim de parlamentari – 18 (51%). Dintre cele două criterii de redistribuire a mandatelor obținute de Alianță între cele două partide componente – paritatea și distribuția pe cele două partide a electoratului Alianței – ultimul este cel mai avantajos pentru democrați. Cei 57.6% din electorii „portocalii” care sunt în egală măsură și votanții PD, aduc acestei formațiuni 10 din cele 18 mandate, asigurându-i un număr de europarlamentari mai mare decât cel obținut în urma unei candidaturi independente. Același criteriu atribuie liberalilor cel mai mic număr de mandate (6), dar nu mai puține decât cele dobândite în urma unei participări individuale. Paritatea avantajează în mod cert PNL în detrimentul PD, colaborarea cu democrații aducând în acest caz liberalilor mai multe mandate (8) decât o participare individuală. Repetăm, acest calcul a plecat de la paradigma anului trecut, în care PD avea o distribuție mai mare decât PNL în interiorul Alianței, la nivelul sprijinului electoral. Dacă această paradigmă se schimbă, putem spune că principalul partid defavorizat de paritate ar fi PNL și nu PD.

În situația în care toate partidele ar candida independent, fără a mai face alianțe între ele, problema tipului de scrutin folosit este indiferentă pentru liberali, deoarece prin oricare dintre cele trei formule electorale folosite aceștia obțin același număr de mandate (6). Pentru democrați câștigul maxim (9 mandate), în urma unei candidaturi independente, este adus de metoda celor mai puternice resturi, dar și de metoda Hondt.

Pentru formațiunea situată pe locul secund în preferințele electoratului – PSD – cea mai favorabilă metodă este cea proporțională mixtă, care încearcă să adapteze actualul sistem electoral folosit pentru alegerile parlamentare interne la situația unei singure circumscripții naționale. Indiferent de formula în care PNL și PD decid să candideze, această modalitate de transformare a voturilor în mandate aduce social-democraților cele mai multe locuri (9).

În ceea ce privește PRM, metoda celor mai puternice resturi este cea care aduce formațiunii conduse de C.V. Tudor cele mai multe fotolii de parlamentar european (6). Chiar dacă parteneriatul liberalo-democrat nu se prelungește și la nivelul alegerilor pentru PE, PRM obține în continuare 6 locuri, indiferent de formula electorală folosită în procesul de transformare a voturilor în mandate.

În cazul ultimelor două formațiuni clasate, repartiția mandatelor de europarlamentar este relativ constantă. Cu o singură excepție, atât PNG, cât și UDMR intră în posesia a 3, respectiv 2 mandate în toate situațiile ipotetice definite de cele trei metode de transformare a voturilor în locuri și de statutul electoral al PNL și al PD. Astfel, metoda Hondt este cea care, într-un context cu cinci actori electorali ce participă la procesul de atribuire a mandatelor, dezavantajează PNG, partid care intră în posesia a 2 locuri, în timp ce, metoda proporțională mixtă este singura care, de această dată într-o situație cu șase formațiuni ce trec de pragul electoral, aduce un mandat în plus pentru UDMR. De altfel, această formulă electorală se dovedește a fi cea mai favorabilă

partidelor mici, atribuind PNG și UDMR câte 3 mandate, atunci când dominația Alianței D.A. este anulată de candidaturile independente ale celor două formațiuni componente, iar rezultatele electorale sunt echilibrate.

MIZA UNUI SINGUR MANDAT

În multe cazuri diferența în ceea ce privește reprezentarea, dată fie de statutul electoral (cu referire la situația PNL și al PD), fie de formula electorală utilizată este de un singur mandat. O privire generală asupra rezultatelor simulării în toate cele trei cazuri ar putea, așadar, crea un sentiment de indiferență față de metoda folosită pentru a transpune votul popular în mandate de europarlamentar la nivelul majorității partidelor politice. Pentru formațiunile ce domină confruntarea electorală (Alianța D.A., PSD) un fotoliu de parlamentar european (2.85% din totalul celor 35 de mandate alocate României) ar putea părea ne semnificativ.

Pentru partidele mici însă un loc în plus ar putea însemna o creștere a reprezentării parlamentare cu 50%.

Avantajele unui mandat de europarlamentar nu se reduc doar la aspectele de natură politică și nu privesc doar partidele politice, ci și pe aspiranții la un loc pe listele electorale. Funcția de europarlamentar aduce o serie de beneficii pecuniare deloc neglijabile. Salariul unui parlamentar, plătit în prezent de țara de origine, este echivalent cu remunerația pe care o primește un membru al Parlamentului din statul respectiv. Din 2009 însă, fiecare parlamentar UE, indiferent de țara de origine, va primi un salariu lunar de 7.000 de euro (ca procent fix de 38,5% din retribuiția unui judecător la Curtea Europeană de Justiție), bani care vor fi plătiți din bugetul Uniunii. Parlamentul European acoperă cheltuielile pentru diurne, transport (1000 euro/săptămână) și cazare pentru fiecare dintre

membrii săi. Se primește o sumă de cca 50.000 de euro pe an pentru cumpărarea de cărți. În plus față de diurnă, un parlamentar mai primește 250 euro pe fiecare zi de sesiune parlamentară. De asemenea, în afara cheltuielilor personale, europarlamentarii mai beneficiază de un buget lunar de 3700 euro pentru logistică și secretariat. Nu în ultimul rând, fiecare membru al Parlamentului European primește, la finele mandatului, o indemnizație echivalentă cu salariul pe trei luni. În afara beneficiilor materiale, parlamentarii europeni au posibilitatea stabilirii unor contacte de rang înalt cu alți oficiali europeni. Ei se bucură de prestigiul apartenenței la un for de conducere superior celui de la nivel național, beneficiind totodată de imunitate parlamentară și de o largă autonomie în cadrul grupului politic din care fac parte. Regulamentul intern permite oricărui membru al Parlamentului să adreseze întrebări Comisiei Europene, să înainteze rezoluții, să facă declarații, să inițieze sau să retragă amendamente la textele legislative dezbătute în comisii, să formuleze întrebări referitoare la activitatea structurilor politice ale Parlamentului, să propună modificări ale Regulamentului Intern etc. Prestigiul pe care îl poate obține un parlamentar european este foarte mare și el poate fi apoi folosit în lupta politică internă. **Dat fiind că partidele politice românești vor să trimită, în primă instanță, foarte mulți tineri în Parlamentul European, putem vorbi de aceste alegeri ca despre adevărate investiții pentru viitoare cariere politice interne.**

Prin urmare, distribuția unui singur mandat are o importanță enormă, modalitățile tehnice alese contând foarte mult în această discuție.

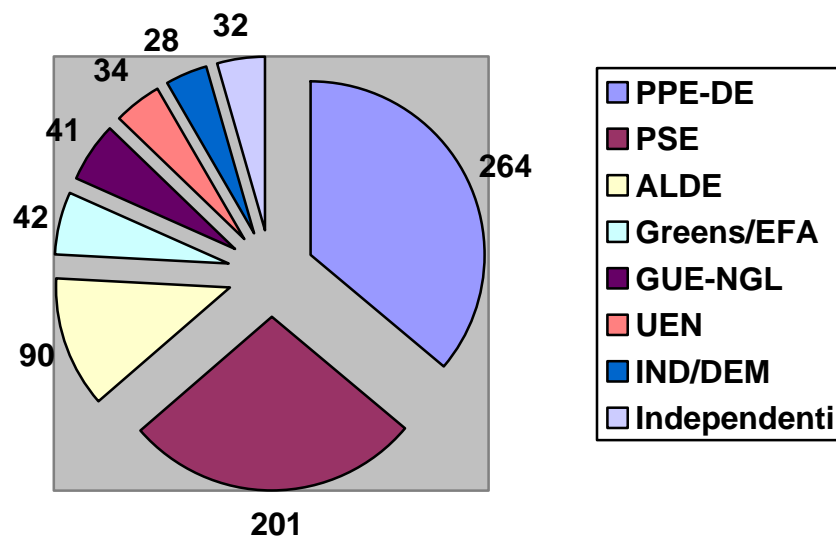
Alegerile pentru PE ce vor avea loc în România în 2007 sunt importante nu doar pentru formațiunile politice autohtone. Impactul lor nu se rezumă la scena politică națională; ele capătă o relevanță europeană putând influența, într-o măsură mai mare sau mai mică, configurația politică a forului legislativ de la Strasbourg și Bruxelles. Ca atare, rezultatele acestui prim examen electoral suscită interesul familiilor politice europene și a grupurilor politice din PE. Acestea doresc să își sporească influența și forța politică, prin creșterea dimensiunii grupului parlamentar.

Din punct de vedere stric cantitativ (matematic), simularea repartiției mandatelor de europarlamentar prezentată în paginile anterioare relevă faptul că nici un partid politic românesc nu ar putea influența în mod decisiv actuala structură politică a PE. Aceasta deoarece ierarhia electorală din România, așa cum apare ea în urma sondajului Data Media, reflectă, în cazul principalilor competitori, raportul de forțe din forul legislativ european. Astfel, cele 8-10 mandate ale PD, împreună cele 2-3 locuri ale UDMR ridică numărul de europarlamentari ai PPE la 274-277, confirmând dominația popularilor. PSD aduce socialiștilor europeni 8-9 mandate care se adaugă la cele 201 deja deținute, iar PNL sporește dimensiunea grupului parlamentar al liberalilor și democraților europeni de la 90 la 96-98 de membri.

Europarlamentarii români, precum și cei bulgari, ar putea deveni o miză importantă din punct de vedere politic prin prisma posibilelor evoluții din cadrul grupului popularilor europeni. La începutul anului 2006, conservatorii britanici își anunțau intenția de a se retrage din grupul PPE-DE, din cauza unor incompatibilități axiologice. Chiar dacă acest lucru nu s-a materializat până acum, existând pericolul ca noul grup eurosceptic de centru-dreapta ce se dorea fi format să fie izolat, pierderea celor 27 de conservatori britanici ar reprezenta o lovitură pentru populari. Grupul PPE-ED nu și-ar pierde poziția de lider

politic, dar influența sa ar scădea fără îndoială, iar raportul de forțe între populari și socialiști s-ar echilibra într-o oarecare măsură. În acest context, europarlamentarii români, mai ales cei democrați și social-democrați, devin extrem de interesați pentru marile familii politice reprezentate în PE.

Configurația politică a Parlamentului European
2004-2009

EPP-DE	- Partidul Popular European – Democrații Europeni
PSE	- Partidul Socialist European
ALDE	- Alianței Liberalilor și Democraților pentru Europa (ELDR+PDE)
Greens/EFA	- Partidul European al Verzilor/Alianța Europeană Liberă
GUE/NGL	- Partidul Stângii Europene/Alianța Nordică a Verzilor de Stânga
UEN	- Uniunea pentru Europa Națiunilor
IND/DEM	- Alianța Independență/Democrație

Participare și reprezentare pe dimensiunea rural/urban

Dacă prezența la vot nu este percepută ca un act ritualic, ca o obligație cetățenească, ca un gest de conformism social sau ca un gest sancționatoriu, ci ca o legitimare a unor proiecte publice (locale, naționale, europene) sau a unui anumit tip de politici, atunci este de așteptat ca participarea electorală la alegerile europene să fie mai consistentă în mediul urban (prin comparație cu o mult mai scăzută participare în zona rurală), acolo unde gradul de informare și de activism este mai mare. Plecând de la această premisă, tendința aproape instinctivă a oricărui observator al scenei politice, interesat de tema alegerilor europarlamentare, dar și de problematica electorală în general, este aceea de a considera că o mobilizare redusă a electoratului din mediul rural îi va afecta în primul pe acei actori politici care își extrag cea mai mare parte a votanților din această zonă. Conform unui astfel de raționament cele mai afectate partide ar fi putut fi PNG, UDMR și PSD, formațiuni politice ai căror votanți provin în majoritate din mediul rural.

În contextul unei repartizări pe dimensiunea rural/urban a respondenților în sondajul de opinie Data Media¹² de tipul – 46.02% rural și 53.98% urban – imaginea asupra distribuției electoratului fiecărui partid în funcție de mediul de rezidență este:

Tabel IV

	Intențiile vot	Rural	Urban
Alianța D.A.	45.9	39.8	60.2
PSD	22.5	53.4	47.6

¹² Este vorba despre acei subiecți care au exprimat o opțiune electorală și care, implicit, și-au manifestat intenția de a participa la vot.

PRM	14.5	46.2	53.8
PNG	7.5	60.3	39.7
UDMR	6.5	58.1	41.9

Dacă PNG este formațiunea care își extrage cea mai mare parte a electoratului din mediul rural (60.31% din totalul său de 7.5%), Alianța D.A. este actorul politic care reușește să mobilizeze cel mai bine populația din această zonă la modul absolut (39.79%), tocmai pentru că este o formațiune mare. O astfel de pondere este în mod evident justificată de susținerea superioară a Alianței la nivelul întregului electorat, comparativ cu celelalte partide.

Tabel V

	Intenție vot	Rural		Urban	
	%	% pe coloană	% pe linie	% pe coloană	% pe linie
Alianța D.A.	45.9	39.7	39.8	51.1	60.2
PSD	22.5	26.1	53.4	19.4	47.6
PRM	14.6	14.6	46.2	14.5	53.8
PNG	7.6	9.9	60.3	5.5	39.7
UDMR	5.2	6.5	58.1	4	41.9
Alte partide	4.2	3.2	...	5.5	...
Total	100	100	46	100	54

După cum arată tabelul de mai sus, introducerea în simularea distribuției mandatelor de europarlamentar, pe baza metodei Hondt, a variabilei rural/urban demonstrează faptul că ipoteza anterioară nu se confirmă. Astfel, dacă toate formațiunile politice reușesc să își mobilizeze propriul electorat, orice scădere a participării la vot în mediul rural nu produce efecte spectaculoase în ceea ce privește reprezentarea.

Singurele consecințe de natură matematică, ce pot genera fluctuații în privința numărului de mandate atribuite fiecărui actor politic, se regăsesc în dreptul UDMR. În condițiile unei scăderi cu 30% a prezenței la vot în mediul

rural (comparativ cu intenția exprimată și relevată de sondajul Data Media)¹³, formațiunea maghiară s-ar afla în situația de a nu trece pragul electoral. În acest caz, cele două mandate de europarlamentar ce revin UDMR se redistribuie, în favoarea formațiunilor mari¹⁴. Astfel, Alianța D.A. și-ar adjudeca un mandat, atingând cifra de 19 parlamentari, iar PSD pe cel de al doilea, sporind în acest fel cu 9 numărul de membri al grupului socialist din PE. Totuși, un astfel de scenariu are șanse reduse de a deveni realitate, deoarece UDMR este una dintre formațiunile politice cu cel mai stabil și mai disciplinat electorat. Ca atare, dacă omogenitatea politică a comunității maghiare nu este diluată de apariția unui actor concurent, UDMR va participa la distribuția mandatelor.

Faptul că reprezentarea în Parlamentul European a PNG, UDMR și a PSD nu cunoaște o evoluție descendentă¹⁵, chiar și în condițiile în care participarea la vot în mediul rural, așa cum este ea relevată de sondajul de opinie ce a constituit fundament pentru demersul de față, scade cu 40%-50%, poate fi explicat și justificat prin intermediul a două tipuri de argumente:

1. **Argumentul metodologic:** scăderea participării electorale în mediul rural determină o reducere a întregului corp de electori prezenți la urne. Ca atare, în condițiile în care intenția de vot, precum și distribuția electoratului fiecărui partid, pe dimensiunea rural/urban rămân constante, raporturile de forțe dintre formațiunile politice nu se modifică, iar numărul de mandate ce revin fiecăreia dintre acestea cunosc aceleași valori. Calculul este, evident, ipotetic și depinde de capacitatea fiecărui partid de a-și mobiliza propriile nuclee dure.

¹³ Scăderea participării în mediul rural cu 30% generează o reducere a întregului corp electoral activ cu 13.8%

¹⁴ În recalcularea procentelor electorale, în condițiile scăderii participării la vot în mediul rural, raportul rural/urban caracteristic fiecărui partid, a rămas constant.

¹⁵ Este exclusă situația, puțin probabilă, în care UDMR nu reușește să depășească pragul electoral.

2. **Argumentul tehnic:** pierderile electorale înregistrate de fiecare formațiune politică, deși diferite ca cifră absolută, sunt egale ca pondere din total. Acest lucru face ca numărul de voturi necesar pentru ocuparea unui loc să fie, la rândul său, diferit ca cifră absolută, dar constant ca procent din totalul voturilor valabil exprimate (2.8%). De aceea, cu excepția situației în care, pe fondul unei participări electorale reduse, unul dintre actorii politici se plasează sub pragul electoral, toate cele cinci formațiuni politice reușesc să obțină un număr de voturi care cuprinde coeficientul electoral de același număr de ori (echivalent cu mandatele obținute).

Se remarcă așadar, faptul că o prezență la vot mai scăzută afectează în primul rând partidele cu un electoral volatil. În condițiile în care astfel de formațiuni nu beneficiază nici de o susținere electorală care să le scutească de grija pragului electoral, posibilitatea reconsiderării distribuției celor 35 de mandate de europarlamentar ar putea fi luată în considerare. Prin urmare, cele mai afectate de o participare electorală redusă sunt partidele mici, care pot pierde mandate în favoarea actorilor politici ce domină confruntarea electorală. Așadar, ar putea fi în interesul partidelor mari ca participarea la aceste alegeri să fie relativ mică, fiindcă în acest fel și-ar asigura o suprareprezentare parlamentară.

În final, trebuie menționat faptul că toate aceste calcule ipotetice pot cunoaște transformări importante în condițiile în care minoritatea maghiară se va mobiliza așa cum a făcut-o de fiecare dată în momentele electorale. Dacă electoratul UDMR va dovedi și în cazul alegerilor pentru PE un nivel ridicat al disciplinei și al activismului electoral, o scădere a participării în mediul rural s-ar putea să avantajeze formațiunea maghiară. Aceasta nu va înregistra pierderi

electorale în aceeași proporție cu celelalte partide și, în consecință, ar putea obține un rezultat mai bun decât estimăm în prezent. Tocmai de aceea, una dintre mizele cele mai importante ale acestui scrutin va fi mobilizarea la vot (în primul rând a propriului electorat).

Alegerile europene – un examen pentru clasa politică

Dincolo de orice fel de calcul referitor la distribuția mandatelor la alegerile europene, putem afirma că scrutinul din mai va reprezenta un test pentru partidele politice românești. Acest examen electoral va constitui un indicator al modului în care actorii politici au performat în ultimii doi ani, oferind în același timp o imagine asupra raportului de forțe existent pe scena politică autohtonă. Pe lângă miza câștigării cât mai multor mandate de europarlamentar și a unei reprezentări cât mai bune în forul legislativ european, acest moment electoral poate deveni un punct de reper pentru confruntarea politică internă și pentru scrutinul parlamentar național. El are menirea de a evidenția principalii competitori, de a favoriza polarizarea spațiului politic și electoral și chiar de a conduce la o redefinire a opțiunii de vot în favoarea majorității sau a actorului politic dominant. Altfel spus, rezultatele alegerilor europene pot activa un mecanism psihologic de tip „spirală tăcerii”, contribuind la promovarea și la potențarea imagologică a unor competitori. Ele au capacitatea de a defini axa electorală centrală, stimulând astfel votul util sau conformismul social.

Totuși, relevanța unui astfel de test poate fi pusă sub semnul întrebării de o serie de variabile ce particularizează alegerile pentru PE. Una dintre acestea se referă la participarea la vot. Gradul de mobilizare electorală, evidențiat de numărul de cetățeni prezenți la urne, are consecințe nu doar asupra reprezentativității forului legislativ, ci asupra performanței electorale a partidelor politice. Experiența țărilor care au intrat de curând în UE demonstrează că interesul populației pentru alegerea parlamentarilor europeni este destul de redus. Practic, cu excepția Maltei și a Ciprului – state mediteraneene, cu o populație mică, ce nu au cunoscut experiența

comunismului – toate celelalte state care au dobândit statutul de membru în 2004 au înregistrat, la primul examen electoral de acest tip, participări electorale scăzute¹⁶: între 16.9% în Slovacia și 48.3% în Lituania. Chiar dacă sondajul de opinie Data Media, ce a constituit suportul de date cantitative pentru simularea distribuției mandatelor de europarlamentar, pune în evidență un grad al participării electorale destul de ridicat (69.2%), există premise ca și în cazul României, numărul de alegători prezenți la urne să fie unul redus. Carențele informaționale, insuficienta valorizare a acestor alegeri a căror miză este subestimată, caracterul abstract și prea puțin definit, în percepția publicului larg, al UE și al PE, încrederea scăzută în politicieni și în partidele politice constituie doar câteva dintre elemente care ar putea contribui la definirea unei situații electorale caracterizate de pasivism și lipsă de interes. Mai mult, evoluția corpului de electori activi (a celor care își exprimă prin vot opțiunile politice) în România postdecembristă evidențiază o tendință descendentă a participării la vot.

Procedurile electorale au fost stabilite în urma unui acord parlamentar între principalele partide. De altfel, partidele mari sunt cele care dominat discuțiile privind stabilirea mecanismului electoral. Ele au impus agenda, precum și formula finală aleasă în proiectul de lege. Voința lor a fost una de conservare a unui mecanism care, la alegerile parlamentare naționale, le asigură supremația politică. Introducerea unui prag electoral de 5% este un mecanism fără logică din perspectiva alegerilor europene, dar cu semnificații majore referitoare la intenția partidelor mari de a evita reprezentarea unor formațiuni mai mici. Partidele mari (aici ne referim la Alianța PNL-PD și la PSD) au impus metoda Hondt în beneficiul lor, stimulând un sistem care favorizează

¹⁶ Slovacia – 16.9%; Polonia – 20.9%; Estonia – 26.8%; Slovenia – 28.3%; Cehia – 28.3%; Ungaria – 38.5%; Letonia – 41.2%; Lituania – 48.3%; Cipru – 72.5%; Malta – 82.4%

suprareprezentarea formațiunilor care obțin un scor ridicat. În condițiile în care Alianța nu participă pe liste comune în aceste alegeri, singurul partid care poate beneficia de pe urma actualelor reglementări poate fi PSD. Aceasta însă în cazul în care PSD reușește să obțină un scor relativ ridicat. PNL și PD ar câștiga, separat, mai puțin decât ar câștiga împreună. Iar o tot mai probabilă intrare în scenă a PLD va complica și mai mult distribuția mandatelor. Rațional, Alianța ar putea câștiga dublu decât PSD, dar se pare că practic această variantă e improbabilă. În consecință, putem previziona că, având o campanie electorală coerentă și activă, PSD poate deveni principalul câștigător al viitoarelor alegeri europene.

Un alt câștigător potențial este UDMR. Uniunea are însă de trecut de un hop important – participarea la vot. În cazul unei scăderi majore a participării la vot (o ipoteză destul de previzibilă), UDMR are nevoie ca această scădere să nu se aplice proporțional și pentru propriul său electorat. Pentru că, dacă s-ar întâmpla asta, există riscul ca UDMR să nu intre în Parlament. Pornim însă de la presupuziția că UDMR are capacitatea de a-și mobiliza electoratul și de a trece peste diviziunile interne astfel încât să aibă un discurs unitar. Miza e imensă, UDMR având șansa ca, pe fondul unei participări generale scăzute și cu o mobilizare proprie solidă, să obțină o suprareprezentare în Parlamentul European.

Participarea electorală devine, așadar, un criteriu extrem de important, care are capacitatea să influențeze parțial rezultatele. De altfel, ne așteptăm ca participarea la aceste alegeri să fie mai scăzută decât la ultimele alegeri parlamentare naționale, atât pentru că tendința generală este una de scădere, cât și pentru că mizele implicate la europene sunt mai greu de înțeles de populație,

la nivel general. Participarea mai scăzută nu va modifica foarte mult distribuția electorală a principalelor partide, decât în măsura în care o eventuală scădere a unor partide mici sub pragul electoral va crește ponderea voturilor care trebuie redistribuite și, în consecință, va duce la o suprareprezentare a partidelor mari.

De asemenea, o participare scăzută va mai avea și un impact important la nivel imagologic, fiindcă va fi interpretată ca un vot de blam adus pentru întreaga clasă politică (sau doar pentru actuala putere). Aici va conta foarte mult modul în care mass-media va reflecta acest fenomen.

Politic, pentru partide va conta în mod esențial să nu piardă major în urma acestor alegeri. În actualul climat conflictual al partidelor, eventuale înfrângeri majore (reprezentate de scoruri mai mici decât cele înregistrate curent în alegeri) vor deveni argumente pentru acțiuni politice noi. În această situație se află PNL, care nu poate risca să obțină un scor mai mic decât cel al PLD, principalul său contracandidat la nivel imagologic. De asemenea, PD nu vrea să obțină un scor mai mic decât PNL. Iar PRM nu poate risca să obțină un rezultat mai slab decât PNG. Iarși, un scor al partidelor care formează Alianța mai mic decât cel pe care îl va atinge PSD va duce la o decredibilizare și mai accentuată a actualei guvernări.

Principala soluție care stă la îndemna partidelor pentru a evita înfrângeri electorale este mobilizarea propriilor bazine electorale. În contextul unei participări scăzute, doar o mobilizare puternică a susținătorilor din nucleul dur poate garanta atingerea unui anumit scor electoral. Mizarea pe atragerea de electorat neutru, neimplicat, nehotărât va fi o strategie dificilă și costisitoare. Ea ar putea deveni realistă doar în cazul în care miza alegerilor europene va fi una foarte clară și foarte ușor asumabilă de majoritatea electoratului.

Revenim aşadar la explicaţiile iniţiale. Interesul major al partidelor mari este ca participarea să fie redusă, astfel încât partidele mici să fie subreprezentate, din cauza pragului electoral. Prin urmare, putem anticipa că vom asista, în paralel cu campania electorală, la continuarea crizelor imagologice şi politice care generează impact mediatic şi care sunt menite a bruiia activitatea principalelor instituţii politice şi să afecteze comportamentul electoral al principalilor actori. Scandaluri precum „criza bileţelului trimis de premier preşedintelui” vor continua să apară tocmai din acest motiv. Apariţia de teme diferite de cele referitoare la integrarea europeană va contribui, aşadar, la o participare redusă.

Făcând o simulare asupra metodelor de transformare a voturilor în mandate, am extras concluzii care pot avea relevanţă doar în cazul în care societatea românească va dori să stimuleze o dezbatere publică despre eficientizarea mecanismelor sale democratice. Dar, din toate aceste perspective, alegerile europene nu vor reprezenta un examen util pentru democraţia românească. Nu vom învăţa mai mult despre cum ne putem integra în sistemul politic european, nu vom afla date noi despre cum se poate face o reprezentare mai bună a populaţiei. Alegerile europene vor fi profund politizate şi vor fi orientate spre relaţiile de putere de la Bucureşti. Pe acest fond, alegerile europene nu ne vor spune aproape nimic despre nevoia de reprezentare electorală a populaţiei româneşti la nivel european. Vor fi un semnal politic relevant strict pentru confruntările interne. Iar semnalul politic va fi supradimensionat imagologic, devenind argument pentru continuarea actualelor confruntări.